

§§ 63 - 70

«Η ευτυχία των Αθηναίων
διασφαλίζεται μέσα από την ηθική μεταστροφή τους»

Επισημάνσεις

Ο Ισοκράτης διευρύνει στις §§ 25-40 το θέμα και προετοιμάζει το ακροατήριο, λέγοντας πόσο δύσκολο είναι να πεισθεί το πλήθος ότι η αρετή είναι ευεργετική για τις πολιτείες. Ασκήν εντονότατη κριτική στην πολιτική, που εφαρμόζουν οι Αθηναίοι του καιρού του στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα να θεωρούνται παράλογοι και επικίνδυνοι (§§ 41-48). Τονίζει ιδιαιτέρως την κακή πολιτική και στο εσωτερικό, όπου δεν αποφεύγονται πλέον τα λάθη (§§ 49- 60). Προτείνει με θάρρος ότι πρέπει να επέλθει μια ηθική μεταστροφή (§§ 61-65).

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις ανοικτού τύπου

1.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ο Ισοκράτης θεωρεί ως προϋποθέσεις της ευτυχίας των Αθηναίων την κατάκτηση κυρίως της ευσέβειας, της σωφροσύνης και της δικαιοσύνης (§ 63). Θα μπορούσε αυτή τη θέση να την αξιοποιήσει σε μια ομιλία του ένας σύγχρονος πνευματικός άνθρωπος, δάσκαλος, πολιτικός ή ιερέας, και πώς;
2. Ποια εποχή εννοεί ο Ισοκράτης στο απόσπασμα «*καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐκείνην καταλύσασα, μεθ' ἧς οἱ πρόγονοι ζῶντες εὐδαιμονέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν*» (§ 64)³¹;
3. Με ποιο τρόπο θεωρεί δυνατή την ηθική μεταστροφή των Αθηναίων ο ρήτορας;
5. Ο Ισοκράτης υπενθυμίζει στους Αθηναίους στρατιωτικές και διπλωματικές κινήσεις τους εναντίον της Σπάρτης (§§ 68-69). Ποιες ήταν αυτές και για ποιο λόγο τις αναφέρει ο ρήτορας;

---

³¹ Στον Ἀρεοπαγικὸ ομιλεῖ εκτενέστερα για την ιδανική αρχαία δημοκρατία της εποχής του Σόλωνα και του Κλεισθένη. Βλ. σχετικά με τη χρήση του ιστορικού παραδείγματος στον Ισοκράτη κείμενο από τη βιβλιογραφία αριθ. 6.

6. Πώς εξηγεί ο Ισοκράτης τη θέση του ότι δεν είναι σε θέση *αί Ἀθηναί* να αποκτήσουν την εξουσία επί των ελληνικών πόλεων;

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης και σύντομης απάντησης

1. Να παρουσιάσετε³² τη δομή της § 70 ως προς το αποδεικτικό της περιεχόμενο.
2. Να εξηγήσετε την ιδιαίτερη σημασία που αποκτά στην επιχειρηματολογία του λόγου η έκφραση του *Ισοκράτους* «*παρ' ὑμῶν μαθὼν ὑμᾶς ἔχων διδάσκειν*»;
3. Να διατυπώσετε ένα συλλογισμό αντλώντας το υλικό των κρίσεών σας αποκλειστικά από την § 69 και το χωρίο «*Ὡς... αὐτήν*»; ο οποίος να στέκεται ως κοινωνικό απόφθεγμα: (π.χ.) α) Το χρήμα και η εξουσία πάνε μαζί. β) Όπου φτωχός κι η μοίρα του).
4. Γιατί ο ρήτορας προαναγγέλλει «*μικρὰ προειπεῖν*»; Να περιγράψετε σε σύντομο κείμενο την εικόνα του ρήτορα και του ακροατηρίου προσδίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στις αντιδράσεις του πλήθους.

2. Σημσιολογικές - λεξιλογικές ασκήσεις

1. Ποιες λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική σχέση με τις λέξεις της νέας ελληνικής που ακολουθούν;
  - απόδοση .....
  - αναμονή .....
  - διάλογος .....
  - προσκεκλημένος .....
  - αντικαθεστωτικός .....
  - προαίρεση .....
2. Να γράψετε τρία σύνθετα και τρία παράγωγα των λέξεων *ταραχή*, *τυγχάνω* στη νέα ελληνική και να σχηματίσετε μια πρόταση για κάθε λέξη.

---

³² Μπορεί να αξιοποιηθούν από τα βιβλία της *Έκφρασης - Έκθεσης* ενότητες, όπως: Οργάνωση του λόγου, Συλλογισμοί, Πειθώ.

3. «Τῆς τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένον διανοίας»: Να ξαναγράψετε τις λέξεις στη σειρά που θα είχαν, αν δεν τις επηρέαζε το σχήμα λόγου, που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας. Να δηλώσετε το όνομα του σχήματος αυτού.
4. Να μεταφέρετε τις ακόλουθες φράσεις στην αρχαία ελληνική:
- Δεν είναι δίκαιο οι νομιμόφρονες να είναι κατώτεροι από τους παρανόμους.
  - Θα προτιμούσα να μιλήσω για την ευτυχία των Ελλήνων.
  - Βλέπω ότι είναι δύσκολο να μιλήσω σε ανθρώπους που δεν θέλουν να ακούσουν.
  - Είμαστε ικανοί να διαφυλάξουμε τα ιερά και τα όσια.
5. Να αντιστοιχίσετε τις εκφράσεις της στήλης Α με εκείνες της στήλης Β, ώστε να δηλώνεται σε κάθε μια από τις περιπτώσεις α, β, γ, δ μία από τις σημασίες της λέξης *πολιτεία*:

Α	Β
<p>α) Η πολιτεία του δεν με πείθει για την ειλικρίνειά του.</p> <p>β) Θα πάρω τα χαρτιά μου από την Πολιτεία και θα τα φέρω εδώ, στην Κοινότητα. Εδώ είναι η οικογένειά μου πια.</p> <p>γ) Η Πολιτεία δεν αγαπάει τους πολίτες. Ωθεί την κοινωνία σε διάλυση.</p> <p>δ) Έφυγε από το χωριό. Τον κέρδισε η Πολιτεία και τα καλά της.</p>	<p>1. Η καθημερινή ζωή της πόλης.</p> <p>2. Η Κυβέρνηση, η κεντρική εξουσία.</p> <p>3. Η πόλη.</p> <p>4. Ο χαρακτήρας και οι πράξεις ενός ανθρώπου.</p>